

סיור בטורקיה

אחזקת הבקר

כ-90% של הבקר בטורקיה הוא מהגזע הטורקי האדום, הידוע גם לנו מהאמהות שנר-כשו לעדרי הבקר לבשר שבארץ. שאר הבקר — אלה הם הג'אמוסים (תאויים), המצטיינים

הג'אמוסים (תאויים)

בחלבם השמן מאוד, ממנו מייצרים המאע (סמנה) בעיקר. בקר הייבוא (הולנד) הנמצא כיום בטורקיה, כמותו קטנה ביותר, אם כי ידוע לחוואים על קיומו באילו משקים. מצויים פרים הולנדיים, המשמשים פה ושם להשבחת הבקר המקומי.

כל הבקר מוחזק מדצמבר עד אמצע מאי במרעה וזהו מזונו העיקרי. מוסיפים באיבוס פסולת גרעיני כותנה (קטיש) ולבקר החלב במשקים מתקדמים מגישים גם מ"מ בהתאם לתנובה (לכל 4-3 ק"ג חלב ק"ג אחד תערובת). את התערובת מכינים במשק מסובין, גרעינים וכוספה כותנה, או שקונים תערובת מוכנה מה חוץ וגם בכופתיות.

בשאר עונות השנה, כשאין מרעה, מוחזק הבקר במשק ומזונו הבלעדי — שחת-אחו, קטיש, קש ומ"מ. כמעט שלא נהוג לגדל גידולי מס-פוא קיציים לפרות חולבות, על אף שפע המים להשקאת שדות. הסיבה לכך — ההצלחה באי-זורים אלה בגידול כותנה, וכ-85% מכלל השטח מוקצים לגידול זה. יתר 15 האחוזים של השטח משמשים לגידולי חורף — לחיטה בעיקר.

במאמצינו למצוא שווקים נוספים לבקר הישראלי ערכתי בסוף חודש מאי ש.ז. סקר שווקים בטורקיה. מטרות הסקר היו:

(א) להכיר את שיטות גידול הבקר לחלב, הנהוגות כיום בטורקיה ולבדוק באיזו מידה אפשר לנצל ביעילות את התנאים החקלאיים שם, לשם השגת תוצאות מקצועיות סבירות עם בקר מיובא.

(ב) לברר עם המוסדות המתאימים את תנאי מתן רישיון ייבוא לבקר ישראלי-פריזי, ולהכיר את מגמות משרד החקלאות במקום לגבי תכניות פיתוח בענף החלב.

(ג) להציג לפני חוואים את התכונות המיוחדות של בקרנו ולהצביע על התאמתו לאיזור רים יס-תיכוניים, כדי לעורר התעניינותם בייבוא בקר מישראל.

(ד) ללמוד את מידת ההצלחה של בקר גזעי מיובא מארצות-חוץ, אחזקתו, מחירו וכו'.
(ה) למצוא סוכן מקומי מתאים, אשר יעסוק בהפצת הבקר שלנו.

למעשה הצטמצם ביקורי בן 11 הימים בשני איזורים חקלאיים חשובים בדרום טורקיה: באיזור איזמיר (דרום-מערב) ובאיזור אדאנה (דרום-מרכז אנטוליה). שני האיזורים האלה, שתנאי האקלים שלהם דומים לשלנו, נראים כמתאימים לצעדי ייצוא ראשונים ויש סיכוי שבקרנו יזכה שם גם בהצלחה מבחינה מקצועית.

בקר מקומי אדום

פרות הולנדיות מהיבוא

החקלאי המתקדם באיזור איזמיר מסתייע בתחנה ממשלתית להזרעה, בה מפעילים פרים מהולנד. לפי הודעה מהמשק מבקר בו רופא וואטרינארי שמזריע את כל הפרות — המקור מיות. פרות ייבוא או מעורבות. שירות זה ניתן ללא תשלום. תוצאות סטטיסטיות לא ראיתי. שיטות העבודה בהזרעה מיושנות במידת-מה (ספאקולום מתכת, צבת לתפיסת צוואר הרחם; מיהול הזירמה נעשה על ידי בופר-ציטראט בתוספת אנטיביוטיקה וחלבון ביצה).

באיזור אדאנה קיימת תחנה להשבחת פרות. תפקידה להכליא פרות מקומיות בפרים הולנדיים בשיטת הדחיקה לשם טיפוח גזע חדש. כיום יש שם דור ראשון בלבד ומחמת ההיקף המצומצם (20 פרות) אין, לדעתי, לעבודה זו לעת-עתה משמעות מעשית ויש לראותה כניסויית בלבד.

פת פרות ומצר

במשקי החלב, קטנים כגדולים, ישנם בדרך כלל מיבנים לפרות, בהם הבהמות קשורות במשך כל הקיץ. תכנית מיבנים אלה הועתקה ביסודה ממיבנים אירופיים, ולכן נראו בעיני „כבדים“ ביותר ובלתי מתאימים לחום הקיץ. האיוורור ברפתים גרוע; ריצפת הבטון מכוסה במשקים רבים בריצפת עץ, כדי לעשות את מירבץ הבקר נוח יותר.

ברוב המיבנים אין עמדות קבועות לפרה והאיבוס מתמשך לאורך הקיר. אין גודגים בשום מקום לרפד, אך מנקים את הריצפה לעיתים קרובות ולכן נראה הבקר נקי ומטופל.

תנובת החלב של הפרה הטורקית נאמדת ב-1500 ליטר בשנה, אם כי נדמה לי שקיים הפרש בין המצוי והרצוי ויש להניח שתנובה של 800-1000 לי' קרובה יותר למציאות.

שיטת אחזקת בקר הייבוא וצאצאיו אינה שונה בהרבה מזו שתיארתי לעיל והתנובות לא מצטיינות ברמתן. בתחנת ניסיונות, בה מוחזר קות פרות הולנדיות העומדות בביקורת התנור בה, הושגו תנובות שבין 2800 ל-3400 ליטר. אמנם באילו משקים פרטיים ראיתי פרות ייבוא בודדות שהניבו 6000 לי' ולמעלה מזה, כלומר — 25-35 ליטר חלב אחרי ההמלטה. אין מעניקים לפרות תקופת יובש כלל וחולבים אותן ברציפות.

ביקרתי בכמה משקים, בהם ראיתי עגלות ייביא הרות ופרות מייבוא קודם; עדר אחד כזה קיים כבר 8 שנים. הרושם הכללי הוא, שהמבכירות הינן „מבוגרות“ מאוד בהמלטתן הראשונה (3 שנים ולמעלה). מבכירות אלה נראות בעלות גוף קצר, עמוקות, שמנות, ומניבות 12-20 ליטר חלב. הפרות, בגיל מבוגר יותר, נראות מדולדלות ואפשר להתרשם שהן מניבות את החלב על חשבון בשרן. מחמת ההזנה הדלה מתפתחים וגדלים בני-הבקר בקצב איטי מאוד ובעדרים בהם מוחזק פר בתוך העדר, אין העגלות מתעברות לפני הגיל של 30 חודש. הפרים עצמם נראים בדרך כלל, בגיל של 3 שנים „צעירים“ יתר על המידה להפעלתם בריבוי, ובגודל תגוף שלהם כמעט שאינם מגיעים לסטנדרט של העגלים שלנו בגיל של שנה.

העולמי והשותפים בתיכון ובביצוע, פרט לגור-מים מקומיים, הם תח"ל (ישראל) ו-I. C. E. מארה"ב. באיזור זה מגדלים היום בהצלחה כותנה ומשיגים יכולים עד 500 ק"ג לדונם, וחיטה מזון מאקסיקאני מניבה 400-600 ק"ג לדונם בתנאי טיפול מתאימים.

סיכום

נראה לי שלאחר אישור רישיון ייבוא מצד המוסדות בטורקיה, ולאחר התקשרות עם סוכן מקומי (שהביע את רצונו לכך), אפשר יהיה לייצא את הבקר שלנו גם לטורקיה. כדי להבטיח רציפות השיווק יש ליצור שם את התנאים הדרושים להצלחת קליטת הבקר, אחזקתו והזנתו. דבר שיהיה בריביוע רק כשלמשלוחי הבקר תצומד הדרכה ממושכת במשקי הקונים. בתנאים אלה אפשר לקוות שנגיע להישגים שהושגו בפרס, והם, כידוע היום לכל, טובים מאוד.

אשר כן-צבי

תל-אביב, 19.6.68

בין שני האיזורים, בהם ביקרתי, ישנם הבדלים מהותיים אחדים: באיזור איזמיר רוב המשקים הינם זעירים-משפחתיים. גודל השטח החקלאי — מ⁵ עד 30 דונם, ומחזיקים 2-4 פרות חלב. במשקים ה"גדולים" יש עדרים המונים 20-40 פרות ולרשותם 150-350 דונם. כמור בן שגם באיזור זה מיועד השטח החקלאי לגידולי שדה. בעיקר, המכניסים מזומנים (קאש-קרופ), ואין מגדלים מספוא ירוק. לעומת זאת מתבצעת באיזור אדאנה תכנית פיתוח חקלאית על שטח של 600,000 דונם. יש שם חוות שלרשותן 5000-7000 דונם, מיכון חקלאי מודרני ומים (3 נהרות), שכמותם הכללית עולה על כל כמות המים שבמדינתנו. בחוות אלה, המעסיקות 400 פועלים ויותר בעונת העבודה הברורה, מחזיקים עדרי חלב עד 100 ראש וביניהם גם עדרים שפותחו מבקר ייבוא; אולם גם בחוות אלה, אחזקת העדרים דומה לזו שתוארה לעיל.

תכנית פיתוח זו ממומנת על ידי הבנק

על קנוניה בשיווק בקר

המועצה לייצור ושיווק בשר פנתה במכתב דלהלן למרכז תנובה:

במיכור 16/68-9 שהתקיים ביום 16.7 ש.ה. נמכרה קבוצת בקר מס. 134 — 4 עגלים ממשק איסו בחניאל, לסוחר מר לחם במחיר 3.37 ל"י לק"ג.

כשעתידים לאחר גמר המיכור נודע לחתום מטה כי נעשתה קנוניה מוקדמת בין הסוחר ובעל הבקר אשר לפיה הסוחר יציע במיכור מחיר גבוה בכדי להבטיח לעצמו את הזכייה ובעל הבקר יקבל מחיר מוסכם, שיעניק לו יתרון (משוער!) של תמורה גבוהה.

כפי שנודע לנו הבטיח הסוחר לבעל הבקר מחיר של 3.25 ל"י לק"ג, ועליו יהיה להחזיר לקוחר את ההפרש של 12 אג' לק"ג.

קנוניות מסוג זה הן בלתי נסבלות ונזקן רב משום ש:

1 — הן משבשות ומעוותות את העקרון של שיטת המיכורים, לפיו כל המרבה במחיר (אמיתי) זוכה.
2 — מגדיל את הממוצע של הסוג במיכור, מקטין את שיעור הסובסידיה, וכך גורם נזק למאות מגדלים באותו המיכור.

3 — גם בעל הבקר עצמו עלול להפסיד מהקנוניה, כי התמורה הכוללת של המחיר הגבוה (האמיתי) בצירוף הסובסידיה, עשויה להיות גבוהה יותר מהמחיר הגבוה שהבטיח הסוחר. תגובתנו המיידית למקרה:

א — אנו מבטלים את הקנייה הנ"ל ואוסרים עליכם למסור את הבקר האמור למר לחם.

ב — הנכם מתבקשים לא להציע למיכורים בקר של המגדל איסו מחניאל לתקופה בלתי מוגדרת.

ג — כנ"ל גם ל"מרבק" ו"צפונית".

ד — נוסף לכך אנו מעבירים את בירור העניין לוועדה המשפטית שע"י המועצה לשם קביעת עונש יסודי ומרתיע, הן לסוחר מר לחם והן לבעל הבקר הנ"ל.

אנו נאחו בכל האמצעים שבידינו כדי להשליט את הכלל — "ובערת את הרע מקרבך".

בכבוד רב

ז. למדני

המועצה לייצור ושיווק של בקר וצאן לבשר